

העזולה מהסוגיא



קידושין נט. – סב:

פרשת בראשית ה'תשפ"ד

פרק שלישי

דף נט

◆ שליח קידושין שרוצה לקדש את האשה לעצמו:

- האם מותר לשליח לקדש את האשה לעצמו:
 - באופן שהאשה מסכימה להתקדש למשלח - אסור לשליח לקדש את האשה לעצמו משום שיש בכך 'מנהג רמאות'.
 - באופן שהאשה לא מסכימה להתקדש למשלח:
 - באופן שהשליח יכול להודיע למשלח על כך - אסור לשליח לקדש את האשה לעצמו עד שיוודע למשלח משום שיש בכך 'מנהג רמאות'.
 - באופן שהשליח לא יכול להודיע למשלח על כך (כגון שיש חשש שעד שיוודע יבוא אדם אחר ויקדש את האשה) - מותר לשליח לקדש את האשה.
 - באופן שהשליח קידש את האשה לעצמו למי האשה מקודשת - האשה מקודשת לשליח.
- ◆ דין חררה שאדם רוצה לזכות בה - אסור לאדם אחר לזכות בה ובאופן שזכה בה נקרא רשע.

הערות

- א בדברי הגמ' מבואר שהדין שאסור לשליח לקדש את האשה לעצמו נאמר בין באופן שהמשלח אמר לשליח שילך למקום האשה בשביל לקדש את האשה, ובין באופן שהמשלח אמר לשליח שאם יזדמן למקום האשה יקדש את האשה.
- ב תוס' מבארים שהדין שהאשה מקודשת לשליח נאמר לא רק באופן שהשליח אמר לאשה במפורש שמקדשה לעצמו, אלא גם באופן שבתחילה אמר לאשה 'פלוני שלח אותי לקדש אותך' ולאחר מכן אמר לאשה 'הרי את מקודשת לי' משום שמבארים שכוונת דבריו לקדש את האשה לעצמו, ולכן באופן שהאשה הבינה שכוונתו לקדשה לעצמו מקודשת לו ולא למשלח ובאופן שהאשה הבינה שכוונתו לקדשה למשלח אינה מקודשת.
- ג רש"י מבאר שמדובר באופן שהחררה של הפקר, אמנם תוס' חולקים על דברי רש"י וסוברים שבאופן שהחררה של הפקר מותר לאדם אחר לזכות בה כיון שיתכן שאם לא יזכה בה לא ימצא חררה אחרת לזכות בה מההפקר, ותוס' מבארים שמדובר באופן שהחררה אינה של הפקר אלא העני רוצה להשתכר בשביל לזכות בה ולכן אסור לאדם אחר לזכות בה משום שיכול להשתכר במקום אחר.

לקבלת העלון במייל B0527147396@gmail.com

◆ קידושין לאחר זמן:

- באופן שהבעל אמר 'הרי את מקודשת לי לאחר שלשים יום':
 - באופן שלא בא אדם אחר וקידש את האשה והאשה לא חזרה בה - מקודשת אפילו באופן שהתאכלו המעות.
 - באופן שלא בא אדם אחר וקידש את האשה והאשה חזרה בה - לרבי יוחנן חוזרת משום ש'אתי דיבור ומבטל דיבור', לריש לקיש אינה חוזרת משום ש'לא אתי דיבור ומבטל דיבור'.
 - באופן שבא אדם אחר וקידש את האשה - האשה מקודשת לשני.
- באופן שהבעל אמר 'הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר שלשים יום':
 - לרבי - מקודשת למפרע מזמן הקידושין משום שכוונת הלשון שמקדש בתנאי שלא יחזור מהקידושין עד שלשים יום.^ה
 - לרבנן:
 - לרב - ספק האם הקידושין חלים למפרע מזמן הקידושין משום שכוונת הלשון לקדש מיד בתנאי שלא יחזור עד שלשים יום, או דלמא הקידושין חלים לאחר שלשים יום משום שהבעל בתחילת דבריו רצה לקדש 'מעכשיו' ולאחר מכן חזר ורצה לקדש 'לאחר שלשים יום'.
 - לרבי יוחנן - כוונת הלשון שהקידושין יתחילו מיד ויגמרו לאחר שלשים יום ולכן באופן שקיבלה קידושין מאחר מקודשת במקצת לראשון ובמקצת לשני (ואפילו מאה תופסין בה באופן זה).^ו

דף ס

◆ דיני תנאים בקידושין:

- באופן שהבעל אמר 'הרי את מקודשת על מנת שאתן לך מאתים וזו' והבעל קיים את התנאי:
 - לרבי - הקידושין חלים בשעת נתינה, משום שהאומר 'על מנת' נחשב שאומר 'מעכשיו'.
 - לרבנן:
 - לרב הונא - הקידושין חלים בשעת נתינה, משום שהאומר 'על מנת' נחשב שאומר 'מעכשיו'.
 - לרב יהודה - ספק האם הקידושין חלים בשעת נתינה משום שהאומר 'על מנת' נחשב שאומר 'מעכשיו', או דלמא הקידושין חלים בשעת קיום התנאי משום שהאומר 'על מנת' לא נחשב שאומר 'מעכשיו'.

☞ הערות ☞

- ד הגמ' מביאה שנחלקו הלישנות בביאור דברי ריש לקיש: ללישנא קמא דברי ריש לקיש נאמרו רק באופן של 'דיבור שיש בו מעשה' (כגון קידושין לאחר זמן שהאשה הסכימה לקידושין בדיבור וכן היה נתינת כסף מהבעל) אבל ב'דיבור שאין בו מעשה' (כגון מינוי שליחות) ריש לקיש מודה ש'אתי דיבור ומבטל דיבור', אמנם ללישנא בתרא דברי ריש לקיש נאמרו בין באופן של 'דיבור שיש בו מעשה' ובין באופן של 'דיבור שאין בו מעשה'.
- ה תוס' מבארים שנחלקו הסוגיות בדעת רבי יוחנן ש'אתי דיבור ומבטל דיבור' באופן שהבעל כתב גט לאשתו ולאחר מכן אמר במפורש שמבטל את הגט: שלסוגיית הגמ' בקידושין הגט בטל (אמנם באופן שהבעל אמר 'גט שנתי לך בטל הוא' מבארים שכוונת דבריו לבטל את השליחות ולא לבטל את הגט), ולסוגיית הגמ' בגיטין הגט לא בטל משום שגט נחשב כמו כסף שאי אפשר לבטלו.
- ה הגמ' מביאה שרבי סובר שבאופן שהבעל אמר לאשה 'הרי את מגורשת מהיום ולאחר מיתה' הגט חל משום שכוונת הבעל שהגט יחול מיד ולא שיחול לאחר מיתה, והגמ' מבארת שלפי דבריו גם באופן שהבעל אמר 'הרי את מקודשת מעכשיו ולאחר שלשים יום' חלים הקידושין מיד.
- ו הגמ' מביאה שרבנן סוברים שבאופן שהבעל אמר לאשה 'הרי את מגורשת מהיום ולאחר מיתה' 'גט ואינו גט', ורב מבאר שכוונת רבנן שיש ספק האם כוונת הבעל שהגט יחול מהיום בתנאי שימות וממילא הגט חל, או דלמא שהבעל בתחילת דבריו התכוון שהגט יחול 'מהיום' וחזר ואמר שהגט יחול 'לאחר מיתה' וממילא הגט לא חל כיון ש'אתי גט לאחר מיתה', והגמ' מבארת שה"ה באופן שהבעל אמר 'הרי את מקודשת מעכשיו ולאחר שלשים יום' יש ספק האם כוונת הבעל שהקידושין יחולו מיד או שיחולו לאחר שלשים יום.
- ז הגמ' מביאה שרבנן סוברים שבאופן שהבעל אמר לאשה 'הרי את מגורשת מהיום ולאחר מיתה' 'גט ואינו גט', ורבי יוחנן מבאר שכוונת רבנן שמדאורייתא הגט לא חל משום שכוונת הבעל שהגט יתחיל מהיום ויסתיים לאחר מיתה ו'אין גט לאחר מיתה', אמנם מדרבנן האשה נחשבת מגורשת ולכן באופן שנפלה ליבום אסורה להתייבם אלא צריכה לחלוץ (הסיבה שרבנן גזרו שהאשה נחשבת מגורשת הוא גזירה אטו גט שהבעל אמר 'מהיום אם מתי' שהגט חל), והגמ' מבארת שה"ה באופן שהבעל אמר 'הרי את מקודשת מעכשיו ולאחר שלשים יום' שהגט מתחיל מהיום ומסתיים לאחר שלשים יום ולכן באופן שבא אחר וקידש בתוך שלשים יום מקודשת במקצת לראשון ובמקצת לשני.
- ח הגמ' מבארת שרבי יהודה סובר שכמו שנחלקו רבי ורבנן באופן שהבעל אמר 'הרי זה גיטך מהיום ולאחר מיתה': לרבי הגט חל מיד, ולרבנן ספק האם כוונתו שהגט יחול מהיום בתנאי שימות וממילא הגט חל מיד, או דלמא כוונתו שהגט יחול מהיום וחזר ואמר שהגט יחול לאחר מיתה וממילא הגט לא חל

- באופן שהבעל אמר 'הרי את מקודשת לי על מנת שאראך מאתים זוז' - באופן שהבעל הראה לאשה מעות ששייכות לו מקודשת, באופן שהבעל הראה לאשה מעות שאינם שייכות לו (אפילו באופן שנתנו לו את המעות ב'עיסקא' כלומר לסחור בהם וחצי מהרווח יהיה שלו) אינה מקודשת.

דף סא

◆ דיני שדה שיש בה נקעים וסלעים:

- נקעים או סלעים שאינם גבוהים עשרה טפחים - נחשבים חלק מהשדה משום שטפלים לשדה.
- נקעים או סלעים שגבוהים עשרה טפחים:
 - באופן שהנקעים ראויים לזריעה - נחשבים 'שדה' בפני עצמם.^ט
 - באופן שהנקעים אינם ראויים לזריעה וכן סלעים שאינם ראויים לזריעה - לא נחשבים 'שדה'.

◆ דיני עשיית תנאי:

- לרבי מאיר - צריך לעשות 'תנאי כפול' ו'תנאי קודם למעשה' ו'הן קודם ללאו'.^א
- לרבי חנינא בן גמליאל:
 - לרש"י - לא צריך לעשות 'תנאי כפול' אבל צריך 'תנאי קודם למעשה' ו'הן קודם ללאו'.^ב
 - לתוס' - לא צריך 'תנאי כפול' ו'תנאי קודם למעשה' ו'הן קודם ללאו'.

הערות

כיון שאין גט לאחר מיתה, כך נחלקו רבי ורבנן באופן שהבעל אמר 'על מנת': לרבי הגט חל מיד משום שנחשב כאומר 'מעכשיו', ולרבנן ספק האם הגט חל מיד משום שהאומר 'על מנת' נחשב כאומר 'מעכשיו', או דלמא הגט חל בשעת קיום התנאי משום שהאומר 'על מנת' לא נחשב כאומר 'מעכשיו'. אמנם רב הונא סובר שרבי ורבנן נחלקו רק באופן שהבעל אמר 'מהיום ולאחר מיתה', אבל באופן שהבעל אמר 'על מנת' לכו"ע הגט חל מיד משום שהאומר 'על מנת' נחשב כאומר 'מעכשיו'.

הגמ' מביאה שנחלקו רב הונא ורב יהודה בין בקידושין באופן שהבעל קידש על מנת שתתן מאתים זוז, ובין בגירושין באופן שהבעל גירש על מנת שתתן מאתים זוז.

ט הגמ' מבארת שלענין מכר אדם שאמר לחברו 'בית כור עפר אני מוכר לך' והיה בתוך השדה נקעים שגבוהים עשרה טפחים שראויים לזריעה, הנקעים אינם מצטרפים לחשבון ה'בית כור' כיון שיש יותר טירחא לזרוע ולקצור כמה שדות מאשר לזרוע ולקצור שדה אחת. אמנם לענין הקדש באופן שאדם הקדיש שדה שיש בה נקעים שגבוהים עשרה טפחים שראויים לזריעה, הנקעים נחשבים ל'שדה' בפני עצמם ולכן פודים את הנקעים לפי חשבון 'זרע חומר שעורים' כדין שדה, אמנם כיון שהנקעים לא נחשבים חלק מהשדה המדרון של הנקעים אינו מצטרף לחשבון השטח של הנקעים.

הגמ' מוסיפה שלענין קידושין באופן שאדם קידש אשה 'על מנת שיש לי כור עפר' והיה לו שדה שיש בה נקעים שגבוהים עשרה טפחים שראויים לזריעה, למרות שהנקעים לא נחשבים חלק מהשדה מ"מ הם מצטרפים לחשבון של בית כור, משום שהבעל אומר 'אנא טרחנא וזרענא ומייתנא'.

י הגמ' מבארת שלענין מכר אדם שאמר לחברו 'בית כור עפר אני מוכר לך' והיה בתוך השדה נקעים שגבוהים עשרה טפחים שאינם ראויים לזריעה, אינם מצטרפים לחשבון של בית כור כיון שלא נחשבים 'שדה'. וכן לענין קידושין באופן שאדם קידש אשה 'על מנת שיש לי כור עפר' והיה בתוך השדה נקעים שגבוהים עשרה טפחים שאינם ראויים לזריעה, אינם מצטרפים לחשבון של בית כור כיון שלא נחשבים 'שדה'. ולענין הקדש באופן שאדם הקדיש שדה שיש בה נקעים שגבוהים עשרה טפחים שאינם ראויים לזריעה, הנקעים נפדים לפי שווים כיון שלא נחשבים ל'שדה' שנפדית לפי חשבון של 'זרע חומר שעורים'.

יא המשנה מבארת שהמקור של רבי מאיר שצריך לעשות תנאי כפול הוא, מהתנאי שמושה רבינו התנה עם בני גד ובני ראובן 'אם יעברו חלוצים' ואם לא יעברו חלוצים' (והגמ' מוסיפה שלמרות שבאופן זה לולי שמושה רבינו היה כופל את התנאי היה משמע שאם לא יעברו לא יקבלו כלל, מ"מ היה מספיק לכתוב 'ואם לא יעברו חלוצים אתכם ונאחזו בתוכם' שלשון זה משמע בין בארץ ישראל ובין בעבר הירדן ולא היה צריך להוסיף 'בארץ כנען', ולכן לומדים מהיתור שבכל תנאי צריך לעשות תנאי כפול) וכן המקור שצריך לעשות תנאי קודם למעשה הוא מהתנאי שמושה רבינו התנה עם בני גד ובני ראובן שהקדים ואמר את התנאי 'אם יעברו חלוצים' ואח"כ אמר את ה'מעשה' ונתתם להם את ארץ הגלעד לאחוזתה, וכן המקור שצריך 'הן קודם ללאו' הוא מהתנאי שמושה רבינו התנה עם בני גד ובני ראובן שהקדים ואמר 'אם יעברו חלוצים' ואח"כ אמר 'ואם לא יעברו חלוצים'.

יב המשנה מבארת שרבי חנינא בן גמליאל סובר שא"א ללמוד מהתנאי שמושה רבינו התנה עם בני גד ובני ראובן 'אם יעברו חלוצים' ואם לא יעברו חלוצים' שצריך לעשות תנאי כפול, משום שבאופן זה אם משה רבינו לא היה כופל את התנאי היה משמע שאם לא יעברו לא יקבלו כלל, והגמ' מוסיפה שלא היה מספיק לכתוב 'ואם לא יעברו חלוצים אתכם ונאחזו בתוכם' משום שהיה משמע רק שיקבלו רק בעבר הירדן, ולכן צריך לכתוב גם 'בארץ כנען' ואין מקור שבכל תנאי צריך תנאי כפול.

◆ דיני דבר שלא בא לעולם:

- באופן שאינו 'בידו':
 - באופן שקידש אשה שלא תופס בה קידושין לאחר זמן שיכול לתפוס בה קידושין - לת"ק אינה מקודשת משום ש'אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם', לרבי אליעזר בן יעקב מקודשת משום ש'אדם מקנה דבר שלא בא לעולם'.
 - באופן שהפריש תרומה מתבואה מחוברת שלא הביאה שלישי על תבואה תלושה:
 - לת"ק - לא חל התרומה משום ש'אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם'.
 - לרבי אליעזר בן יעקב:
 - באופן ש'גמרו בידי שמים' (כגון תבואה בשדה הבעל שמסתפקת במי גשמים):
 - באופן שה'דבר שלא בא לעולם' הוא 'חשוב' (כלומר שהתבואה שלא הביאה שלישי היא בשיעור של 'שחת') - חל התרומה משום ש'אדם מקנה דבר שלא בא לעולם'.
 - באופן שה'דבר שלא בא לעולם' הוא 'לא חשוב' (כלומר שהתבואה שלא הביאה שלישי היא בשיעור של 'אגם'):
 - לרב יוסף ללישנא קמא - חל התרומה.
 - לרב יוסף ללישנא בתרא ולרבה - לא חל התרומה.
 - באופן ש'גמרו בידי אדם' (כגון תבואה בשדה בית השלחים שלא מסתפקת במי גשמים):
 - לרבה ללישנא קמא ולרב יוסף - דינו כדין 'גמרו בידי שמים'.
 - לרבה ללישנא בתרא - בכל אופן לא חל התרומה.
- באופן ש'בידו':
 - באופן שהפריש תרומה מתבואה מחוברת שהביאה שלישי על תבואה תלושה - נחשב 'דבר שבא לעולם' משום ש'בידו' לתלוש את התבואה המחוברת².
 - באופן שנתן פרוטה לשפחתו ואמר לה 'הרי את מקודשת לי לאחר שאשחרך' - נחשב 'דבר שלא בא לעולם' ולמרות ש'בידו' לשחררה משום ש'מעיקרא בהמה והשתא דעת אחרת'.

✽ הערות ✽

² הגמ' מבארת שבאופן שהבעל נתן פרוטה לאשתו ואמר לה 'הרי את מקודשת לי לאחר שאגרשך' לא חלים הקידושין, ולמרות ש'בידו' של הבעל לגרש את האשה, מ"מ אין 'בידו' לקדש את האשה לאחר הגירושין משום שהקידושין תלויים גם בדעת האשה. ובאופן שאדם נתן שתי פרוטות לאשה ואמר לה שתקדש בפרוטה אחת עכשיו ובפרוטה אחת לאחר שיגרשנה, ספק חלים הקידושין השניים, משום שאפשר לומר שכמו שבידו לקדשה עכשיו גם בידו לקדשה לאחר שיגרשנה.